

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 Oslo.

Deres ref: 200800545

Høring: NOU 2008:3 Sett under ett – ny struktur i høyere utdanning

Naturviterne viser til høringsbrev datert 28.01.2008 og vil avgi følgende høringsuttalelse til NOU 2008:3:

Man må også i framtiden sikre at høyere utdanning leverer både yrkesrettede studier og mer teoretisk orienterte studier med større grad av generell relevans og selvstendig akademisk arbeid.

Forskerutdanning og forskningens kvalitet må sikres gjennom gode og store nok forskningsmiljøer og tilstrekkelig med ressurser for å sikre rekruttering, beholde kompetanse og investere i utstyr.

Norge må sikres utdanning på alle viktige områder for næringsliv og samfunn. En sterkere grad av nasjonal strategisk styring vil være riktig for å sikre dette.

Det viktigste er ikke utdanningsinstitusjonens navn, men den faktiske kvaliteten på utdanningen, enten det er på bachelor, master eller doktorgradsnivå. Vi mener derfor at hovedutfordringen er å sikre kompetansen i forhold de krav samfunnet stiller. Dette innebærer at kvaliteten på uteksaminerte studenter må tilføre næringslivet konkurransekraft og det offentlige et redskap for å sikre effektive og gode tjenester.

Utfordringer

En fragmentert struktur med mange små institusjoner og fagmiljøer kan være en utfordring hvis det medfører at undervisningens kvalitet går ned pga av dårlig kompetanse blant de ansatte og høy ressursbruk på administrasjon. Det kan også være en utfordring hvis institusjonene blir for like og beveger seg mot hverandre for å konkurrere om studentene på et fåtall studier. Små,

sterke fagmiljøer kan også bygge identitet, ha god kontakt med enkelt næringer eller samfunnsområder, redusere administrasjonen og spisse undervisningen mot et eller få fagområder og dermed gi høy kvalitet.

Vi ser en utvikling der høyskoler og universitet beveger seg mot hverandre på enkelte fagområder som utvalget beskriver i kap 5.4.2. Dette kan skyldes orientering mot studier som er populære for å sikre finansiering.

Naturviterne mener at arbeidsdelingen mellom institusjonene med fordel kunne bli bedre slik at man sikrer noen utdanningsretninger mot tilfeldige konjunktursvingninger og bedrer kvaliteten på populære breddeutdanninger. Spørsmålet om nasjonal styring er relevant i denne sammenheng.

Spredning av forskerutdanningen kan gå på bekostning av kvaliteten og man må sikre at man har store og gode nok fagmiljøer med god tilknytning til relevante næringer og kompetansemiljøer utenfor institusjonen både nasjonalt og internasjonalt.

Institusjonsstruktur

Norge har beveget seg fra en oppbyggingsfase med etablering av stadig flere høyskoler til en konsolidering gjennom oppretting av større enheter i hvert fylke. Hovedutfordringen når det gjelder struktur er å sikre gode nok studiemiljøer innen hvert fag og i hver landsdel. Det kan derfor være grunn til å slå sammen enkelte studieinstitusjoner inne landsdeler som har flere studier i beslektede fag. Man må samtidig sikre at landet har minst et levedyktig miljø i fag man ønsker Norge skal ha utdanning innen - se merknad om UMB.

Flercampusmodellen er som dermed ikke noe nytt i Norge. Hvor godt den fungerer kan nok variere. I enkelte tilfeller vil nok administrasjonen bli mer tungrodd, men en viss grad av samordning og effektivisering innen hvert fylke har nok vært.

Administrativt vil en kunne få en effektivisering gjennom å slå sammen flere institusjoner. Det kan også medføre økt ressursbruk gjennom reising mellom campusene og dårligere personelloppfølging pga av avstand. Det kan gi større utfordringer til å bygge identitet og merkevare som er viktig for markedsføring av studiet ovenfor studenter, næringsliv og samfunnet. Skal en flercampusmodell lykkes kreves det streng administrativ styring, enkelt byråkrati og god personelloppfølging. Nærmeste sjef må alltid være på samme arbeidsplass og ha de nødvendige fullmakter til å ta beslutning om arbeidssted, arbeidstid, arbeidsoppgaver og forhold som lønn og andre godtgjørelser.

Forskere har lang tradisjon med å holde kontakt over store avstander for å sikre eget faglig nettverk og dermed faglig utvikling. En flercampusmodell vil ikke endre på dette. Imidlertid innebærer det noe nytt fordi undervisnings- og forskningspersonale må forholde seg til miljøer på annen campus i samme fag med den målsetting å få bedre kvalitet i undervisning og forskning. Vi er redd dette blir vanskelig å forholde seg til. For samme fagområde vil det være naturlig å konsentrere innsatsen på et område faglig og geografisk. Vi tror det blir vanskelig å holde fagmiljøene skilt geografisk over tid og man vil derfor få en sentralisering av aktiviteten. Man jobber best når man sitter i samme hus og kan ha den daglige utvekslingen av ideer og arbeidshjelp kolleger imellom. Å ha alt på samme sted vil også være det beste for studentene i forhold til undervisning, oppgaveløsning og veiledning.

Vi tror derfor at flercampusmodellen på sikt vil gi sentralisering av fagområder som naturlig hører sammen. Det trenger ikke være feil, med vi tror det vil gi et tap i form av økt internadministrasjon og uklar identitet i en overgangsperiode som nok kan bli lang.

Regionale universitet, som enkelte har tolket flercampusmodellen til å være, har vi liten tro på. Det som må avgjøre institusjonenes struktur og innhold er behovene i næringslivet og samfunnet, og ikke geografisk tilknytning alene. Det blir derfor feil å foreslå et slik geografisk inndeling som utvalget har gjort.

Naturviterne mener at vitenskaplige og estetiske høyskoler skal kunne beholde autonomi som før. De er gode eksempler på at små fagmiljøer leverer høy kvalitet i form av forskning og undervisning.

Prosess- og differensieringsmodellen vil kunne gi bedre struktur på utdanningsinstitusjonene, men det fordrer strategisk styring nasjonalt og finansieringsmodeller som muliggjør en viss konsentrasjon av fagmiljøer og kanskje lavere studenttall uten at det reduserer ressurstilgangen. Man vil møte noen av de samme utfordringene som beskrevet for flercampusmodellen ovenfor. Noen studier skal kanskje bare være ett sted i landet slik at man får en tilstrekkelig stor masse av studenter og fagmiljø til å opprettholde kvaliteten over tid.

Studiestedets kvalitet og markedets (både privat og offentlig sektor inkludert) behov bør være avgjørende for om et studie skal eksistere – uavhengig av størrelse. Om man vil slå sammen eller samarbeide med andre studiesteder/universitet bør i stor grad være frivillig, men et strategisk nivå vil måtte gjøre sin vurdering om hva som er formålstjenlig, og staten kan

gjennom et slikt strategisk organ gjøre det mer eller mindre gunstig å slå seg sammen/samarbeide gjennom økonomiske insentiver.

Variierende og til dels lav kvalitet på korte profesjonsutdanninger

Naturviterne mener det er alarmerende om kortere profesjonsutdanninger har får lav kvalitet. Særlig gjelder dette lærerutdanningen som jo er grunnlaget for videre opplæring og utdanning av nye kull. Vi er av den oppfatning at to faktorer er avgjørende: Kvaliteten på utdanningen må heves, først og fremst gjennom å stille strengere krav til progresjon og innhold i pensum, videre gjennom å heve kvaliteten på undervisningen. Høyskolesektoren lønner jo lektorer dårligst i forhold til lektorer i andre sektorer og har ellers ikke konkurransedyktige lønninger i forhold til næringsliv og privat forskning. Videre er vi av den oppfatning at allmennlæreren må avskaffes og man må en sterkere fordypning i noen få fag slik at lærere igjen kan hevdes å være fremragende innen sitt fagfelt. Slik er det ikke i dag.

Lite utadrettede institusjoner

Naturviterne mener man i større grad en før, kan tillate og oppmuntre til større kontakt mellom næringer/samfunnet og studieinstitusjonene – også på den finansielle siden.

Til nå har institusjonene i for liten grad vært i kontakt med markedene, særlig de private. Dette skyldes til en viss grad finansieringsmodellen og til en viss grad frykten for at forskning og undervisning ikke lenger skal være uavhengig, - og en kombinasjon av disse. Andre land har gode erfaringer med delfinansiering av studier fra andre kilder en statlige bevilgninger og det må kunne brukes i Norge også – i kombinasjon med tradisjonell finansiering. Åpenhet om hva som er støtte til undervisning og faglig samarbeid, og hva som er mer forretningsrelatert forskning og utvikling, bør gjøre det lett å kunne skille f.eks. oppdragsforskning med større eller mindre grad av forretningshemmeligheter fra uavhengig støtte på generell basis eller til utvalgte fagområder av strategisk betydning for denne utdanningsinstitusjonen.

Større og bedre kontakt mellom utdanningsinstitusjonene og det markedet de skal betjene, enten det er offentlig eller privat, må anses å være en faktor som kan bidra til å heve kvaliteten og relevansen på undervisning og forskning.

Nasjonal styring – institusjonell autonomi

Utvalget mener nasjonal strategisk styring mangler. Det er Naturviterne enig i. Det er i dag tilfeldige konjunktursvingninger og moteretninger som avgjør søkningen på ulike studier. Ingen tar nasjonale vurderinger om hva som er et minstenivå innen enkelte fagretninger og hva landet trenger på lang sikt.

Man må gjøre en avveining i forhold til institusjonell autonomi. Forskningen og dermed den faglige utviklingen må ha en viss frihet, men må også rette seg etter samfunnets behov på kort og lang sikt.

Vår mening er at akademisk frihet, i ytterste form frihet til å forske på det en vil, bidrar til langsiktig utvikling fordi man opprettholder aktivitet på områder som ikke til enhver tid er populære eller nyttige, men som på lang sikt er viktige fordi de legger grunnlaget for fagets utvikling. De oppfattes som kortsiktig "ulønnsomme" mer er langsiktig lønnsomme.

Staten må påta seg en rolle som bestiller både innen forskning og undervisning. Dette kan gjøres med spesielle pletter i NFR systemet, øremerking av midler til utdanningsinstitusjonene og gjennom strategisk styring av studietilbudet. Det siste særlig på områder som er viktige for Norge på lang sikt, men som kan være offer for tilfeldige konjunktur- eller motesvingninger.

Finansieringen av institusjonene må dermed ha en større andel frie midler enn i dag, samtidig som den langsiktige, strategiske styringen økes noe.

Små studiesteder, små og utsatte fag

I kapittel 11 og 12 tar utvalget opp disse problemstillingene. Som det tidligere har kommet fram i vår uttale mener Naturviterne at et statlig strategisk nivå må ta ansvar for at små fag og kanskje dermed små studiesteder opprettholdes. Som eksempel kan nevnes UMB – Universitetet for Miljø og Biovitenskap på ÅS, tidligere Norges Landbrukshøyskole. Fra å være et studiested med klart tilknytning til primærproduksjon og naturforvaltning, har man nå beveget seg mot en høyskolemodell som nærmer seg en gjennomsnittlig høyskole med vekt på tekniske, økonomiske og administrative fag. Det er i dag kun tre studieretninger som regnes som landbruk. Om ikke søkningen til disse går vesentlig opp vil Norge om få år mangle landbruksfaglig utdanning på universitetsnivå. Det er alarmerende. Hvordan kan vi ta gode beslutninger som skal gjelde mange år fram i tid når vi ikke utdanner mastergrader innen emnet? På sikt vil også forskningen på

disse områdene reduseres i omfang og kvalitet. Norge bør ha universitetsutdanning innen jord- skogbruk og naturforvaltning. Skal utfordringene innen klima, mat, energi og miljø løses må vi ha forskning og undervisning tilpasset norske forhold og norske arealer. Det er ikke like lett å importere utenlandske akademikere som ikke har kjennskap til norske naturforhold og i tillegg får dårligere lønnsbetingelser.

Fremragende undervisning

Naturviterne støtter utvalgets vurdering av undervisning og de forslag de fremmer på felte fremragende undervisning. God undervisning er i dag undervurdert i forhold til avlønning og personalets merittering. God undervisning bør sidestilles med god forskning.

Naturviterne bidrar gjerne med utdypinger eller spesifiseringer til vår uttale.

Mangfold

Med vennlig hilsen

Finn Roar Bruun (sign.)
Leder Naturviterne